

Gazze Savaşı Çin ve Rusya'nın Ortadoğu'daki Konumunu Nasıl Etkiler?

7 Ekim'den itibaren abluka altındaki Gazze'de işgal rejiminin soykırım ve katliamları küresel siyasetin merkezine yerleşti. Dünyanın gözü önünde 4 binden fazlası çocuk olmak üzere 10 bin sivilin katledildiği Gazze'de, ABD ve AB ülkelerinin İsrail'e koşulsuz desteği, Soğuk Savaşın ardından en büyük kırılmalardan birine işaret etmektedir. ABD ve AB ülkeleri Gazze'ye yapılacak insani yardımlara ilişkin BM kararlarını desteklemedikleri gibi ateşkes çağrılarını da görmezden gelmişlerdir. Bütün ahlaki ve siyasi değerlerini rafa kaldıran Batı'nın İsrail'e desteği, ABD ve AB'nin Ortadoğu politikalarındaki küresel güç rekabeti ve çekişmeden bağımsız bir şekilde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu bağlamda ABD ve AB'nin Gazze yaklaşımı; Ortadoğu halkları için büyük bir hayal kırıklığı oluştururken, bölgedeki müttefik rejimleri de kendi halklarıyla karşı karşıya getirmiştir. Ukrayna'da zor günler yaşayan Rusya ve Ortadoğu'da hem ekonomik hem diplomatik nüfuzunu genişleten Çin'in Ortadoğu'daki varlığını değerlendirmek, hem Gazze'deki çatışmaların geleceği hem de krizin bölgesel bir savaşa dönüşüp dönüşmeyeceği meselesini anlamak adına önemlidir.

Batıdaki aktörlerin İsrail'e mutlak desteğinden farklı olarak Rusya ve Çin, bölgedeki menfaatlerini korumak için farklı önceliklere sahiptir. Rusya, Gazze krizini bir fırsata dönüştürmeye çalışırken, Çin ise ABD'nin bölgede artan askeri varlığından rahatsız olmaktadır. Moskova, İsrail'in Ukrayna Savaşı karşısında tarafsız kalmasını istemektedir. Pekin ise kendisini özellikle İran'a baskı uygulayabilecek, kısıtlı ölçüde bölgede savaş cephelerinin genişlememesini sağlayabilecek, barışı ve arabuluculuğa sağlayacak yetkin taraf olarak sunmaktadır.

Çin ve Rusya, Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısını terör faaliyeti olarak tanımlamaktan kaçındılar. Bununla birlikte Hamas'ın Moskova'yı ziyaret ettiği gün Çin ve Rusya, Amerika'nın BM Güvenlik Konseyi'ndeki sadece Hamas'ın saldırılarının kınanması kararı karşısında veto hakkını kullandı. Bununla beraber Gazze'de kapsamlı bir ateşkes ilan edilmesi talebinden de kaçındı. Filistin davasının tekrar bölgesel siyasi bir gündem haline gelmesi Rusya ve Çin'in bölgedeki rollerini arttırmaları için fırsatlar sunmaktadır.

İsrail'in Gazze Saldırıları Rusya'nın Çıkarlarına Fayda Sağlıyor

Hamas Hareketi liderlerinden bir ekip, 26 Ekim'de Moskova'yı ziyaret etti ve bu ziyaretleri sırasında Rusya Devlet Başkanı Ortadoğu'dan Sorumlu Danışmanı "Mihail Bogdanov" ile görüştü. İşgalci İsrail Hükümeti ise bu ziyareti "üzücü" olarak niteleyerek kınadı. Bunun üzerine Moskova, İsrail-Filistin çatışmasındaki tüm taraflarla iletişim kanallarının devam edeceğini vurguladı. Bu ziyaretten önce Putin, Kırgızistan'da gerçekleştirilen "Bağımsız Devletler Topluluğu" zirvesindeki konuşmasında, İsrail ile herhangi bir dayanışma mesajı vermezken, "Filistin tarafındaki kabul edilemez hasar"dan bahsetti. Bununla birlikte Putin'in Netanyahu'yu arayarak, 7 Ekim saldırısındaki ölenler için taziyesini iletmesi ise yaklaşık 10 gün sürdü.

Moskova, İsrail'in Filistinlilere yönelik politikalarını, batı askeri gücünün Ukrayna'dan işgal güçlerine doğru aktarabileceği bir fırsat olarak görmektedir. Bu açıdan Gazze'deki savaş, nispeten Washington'un ve Avrupalı müttefiklerinin dikkatini, NATO'nun doğu kanadından uzaklaştırarak doğudaki silah cephaneliklerini İsrail işgali tarafına yönlendirebilir. Bu da cüz'i olarak silahların ve cephanelerinin Ukrayna'ya gelmesini engelleyebilir. Halihazırda Gazze'deki savaşın bitkin halde olan Batının Rus güçlerine karşı Ukrayna için cephanelik ve fon bulma konusunda çok büyük bir zorluk yaşadığı döneme denk geldiği gözden kaçırılmamalıdır.

ABD Başkanı Joe Biden'in kongrede sunduğu acil fon talebi ve İsrail yardımları ile Ukrayna yardımlarını aynı pakette sunması, özellikle kongredeki partisel ayrılıkların derinleştiği bir ortamda, Amerikan yönetiminin İsrail işgaline verilecek desteğin Ukrayna'ya verilen desteği etkileyebileceği korkusu oluşturmaktadır. Ayrıca Biden'in talep ettiği fon 61 milyar dolar Ukrayna desteği ve 14 milyar dolar işgalci İsrail desteği de dahil olmak üzere 106 milyar dolardır.

Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal etmesinden bu yana Moskova'nın Tahran'la olan askeri iş birliği

daha da derinleştirdi. Rusya, Tahran'ın füze programlarını modernize etmesi karşılığında İran'dan insansız hava uçakları ve balistik füzeleri ithal etti. Rusya ile İran arasındaki bu askeri iş birliğinin -özellikle Ukrayna'nın Rus güçlerine karşı saldırısı devam ettiği sürece- savaşın genişlemesi halinde İran'ın Rusya'dan savaş uçakları ve hava savunma sistemleri gibi destek talepleri artacağından savaşın sıcaklığının tüm Ortadoğu'ya da yansımaları olacaktır.

Gazze'deki savaş, aynı zamanda Rusya'nın güney ülkelerine verdiği destek sayesinde bölgedeki rolünü daha da güçlendirmesine sebep olmaktadır. Rusya'nın, Batı ile Washington'a dair verdiği mücadelenin geniş satırlara yayılması, ABD'nin ve etkisindeki uluslararası sistemin diğer devletler nazarındaki haksız konumu öne çıkarmıştır. Putin ayrıca Washington'un Filistin meselesini uzunca bir süre görmezden geldiğini öne sürerek, Amerikan yönetiminin temel başarısızlığına vurgu yaptı. Buna ek olarak Rus medyası, batı medyasının işgale zemin sağlayan propaganda yayınlarının aksine açık bir şekilde Filistin tarafında yer alan ve sivillerin çektiği acıları ortaya koyan yayınlar yapmaktadır.

Geçmiş hadiselerle rağmen Rus diplomasisi, Ortadoğu'daki rakipler arasında bir denge politikası izleyecektir. Çünkü bu durum, İsrail'le yakın ilişkisini devam ettirmek isteyen Rusya'nın da kazanımlarını artıracaktır. Ayrıca Moskova'nın, İsrail'in Ukrayna Savaşı karşısında tarafsız kalmasına, özellikle de Kiev'e gelişmiş silahlar vermemesi ve Batının yaptırımlarına katılmayı reddetmesine ihtiyacı vardır.

Özetle; Gazze'deki savaşın genişlemeden devam etmesi, Rusya'nın çıkarlarına hizmet etmektedir. Savaşın devam etmesi Amerika'nın Ukrayna'ya olan askeri yardımlarını azaltmasına sebebiyet verebilir. Çatışmaların ise Ortadoğu'da büyük bir savaşa dönüşmesi Amerika'nın İsrail'e mutlak desteği ışığında belki de yorgun Rusya'yı askeri olarak İran'dan destek almaya itebilir. Bu da Kiev ile savaşında Moskova'ya fayda sağlamaz.

Gazze Krizi Çin'in Ortadoğu Politikasını Agresifleştirebilir

Diğer taraftan Çin Dışişleri Bakanlığı 8 Ekim'deki ilk açıklamasında "İlgili tarafların sakin kalarak kendilerini kontrol etmelerini ve sivillerin korunması için acilen düşmanlıkların bitirilmesi" çağrısında bulundu. Bunun ardından Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi "İsrail'in uygulamalarının kendini savunma kapsamını aştığını" belirterek "Gazze halkına karşı toplu cezalandırma" uygulamasının durdurulması çağrısında bulundu.

Çin'in süreç üzerine tutumunu, diplomatik kanallar aracılığıyla verdiği mesajların dışında, Gazze'deki savaşın Filistin-İsrail krizi bağlamından çok ABD ve müttefikleri ile olan rekabet bağlamında değerlendirilmesi gerekir. Ulusal çıkarlarını önceleyen Pekin yönetimi, 7 Ekim saldırılarını sürpriz karşıladığı izlenimi vererek, krizin başlangıcında tarafsız bir tutum sergilemiştir. Ancak sonrasında İsrail'i eleştiren ve Amerika ile Avrupa'nın İsrail işgaline karşı mutlak desteğine karşı Filistinlilerin yanında yer alan bir strateji Çin tarafından benimsendi. Rusya'nın yaptığı gibi Çin de söylemlerinde ve yayınlarında Ortadoğu'daki bu çatışmalarda Washington tarafında yer almayarak karşı tarafta yer almaya özen gösterdi. Bu tutum, Çin'in dünya üzerinde Washington'un yönettiği düzene alternatif bir düzen oluşturulmasının gerekliliği görüşüne destek vermektedir.

Gazze'deki savaş geleneksel olarak Amerikan hakimiyetinin olduğu Ortadoğu'da, Çin'e kendi nüfuzunu artırabileceği bir fırsat vermektedir. Pekin son yıllarda bölgede siyasi ve ekonomik nüfuzunu dengede tutmayı amaçlamakta ve dış siyasetindeki bu dönüşümün sadece ticari çıkarları için olmasını hedeflememektedir. Aynı zamanda Çin Devlet Başkanı Şi Cinqing'in, çoğunluğunu Arap ülkelerinin oluşturduğu güney ülkelerindeki Çin liderliğine dair vizyonunu gerçekleştirmek ve Washington ile batılı müttefiklerinin karşısında kendi çıkarları için ortaya koyacağı yeni bir uluslararası düzeni yerleştirme hedefi de vardır.

Pekin son aylarda Ortadoğu'da daha önce örneği görülmemiş şekilde arabuluculuk da yaparak diplomatik çalışmalarını yoğunlaştırdı. Öyle ki bu arabuluculuk sayesinde geçtiğimiz Mart ayında Suudi Arabistan ile İran arasında yeniden ilişkilerin başlaması için bir anlaşma imzalanmasını başardı. Pekin aynı zamanda geçtiğimiz Ağustos ayında 4 Ortadoğu ülkesinin (Mısır, Suudi Arabistan, İran ve Birleşik Arap Emirlikleri) BRICS grubuna dâhil edilmesinde de etkin bir rol oynadı. Ve yine Xi, geçtiğimiz aylarda Suudi Arabistan-İran ve Filistin-İsrail krizlerinde güçlü bir arabulucu aktör olarak ön plana çıktı. Savaşın patlak

vermesinden birkaç gün sonra Pekin, ateşkes ilan edilmesinin koordine edilmesi için yardımcı olabileceğini belirten diplomatik bir kampanya başlattı. Çin'in Gazze'deki savaşta sergilediği tutumu da Pekin'in barışı temin edici ve tarafsız olarak arabuluculuk rolü üstlenebileceğine işaret etmekte. Aynı zamanda Çin'in çatışmaların çözümü noktasındaki güçlü politikaları bölgesel çekişmeleri de çözebileceğine dair bir güven oluşturmaktadır.

Çin'in Gazze savaşındaki geri dönüşü İsrail'e olumsuz etkiye rağmen, İran'la olan iyi ilişkileri Pekin'i savaşın bölgesel olarak genişlemesinin iyi bir aktör haline getirebilir. Çünkü Çin, İran'a baskı yapabilecek nadir ülkelerden biridir. Pekin'in bu nüfuzunu, bölgesel olarak geniş bir savaşın patlak vermesinin engellenmesinde kullanma ihtimali vardır.

Özetle Ortadoğu'da sessiz bir şekilde nüfuzunu arttıran Çin için Gazze krizi, bölge siyasetini etkilemiştir. ABD'nin bölgede artan askeri varlığı ve AB ülkelerinin enerji politikaları Çin'in 'Bir Kuşak Bir Yol' gibi stratejik planlamaları için olumsuz bir gelişme olabilir. Arabuluculuk ve ekonomik yatırımlarıyla yıllara yayılan bir strateji izleyen Çin, son krizin bölgedeki planlarını olumsuz etkileyebilme senaryosuna karşı daha agresif bir politika benimseyebilir.

ABD'nin Bölgedeki Güven Kaybı Çin ve Rusya'ya Yarıyor

Gazze savaşının da gösterdiği gibi Filistin meselesi, birçok Arap ülkesini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple bölgesel siyasetin öncelikli gündem maddesi kalmaya devam edecek gibi gözükmektedir. Bu durum, mezkur ülkelerin artık kısmi sorunları çözmeye çalışan eski çözüm önerilerinin yerine kesin ve kalıcı çözümler üretmeye önem vermelerini sağlayacaktır. Aynı zamanda devam eden savaşın içeriği ve askeri sonuçları ne olursa olsun, Filistin meselesinin kısa vadede görmezden gelinmeyeceği herkes tarafından kabul edilmiştir. Bundan dolayı normalleşmelerin Arap ülkeleri için toplumsal baskıyı arttıracaklarını beklemek mümkündür. Bu durum bölge ülkelerinin ABD ile olan ilişkilerini tekrar gözden geçirmeleri ve Rusya ve Çin gibi alternatif müttefikler arayışına neden olacaktır. Bu nedenle Çin ve Rusya'nın bölgedeki rolünün artması için yeni fırsatlar sunmaktadır. Böylece Çin ve Rusya'nın bölgedeki varlığına ilişkin iki muhtemel senaryonun gelişmesi olasıdır. Her ikisi senaryo da de Rusya ve Çin'in çıkarlarına destek olacaktır:

- Birinci senaryo: Bölgedeki ülkelerin çıkarlarını düşünmeyen ve bu ülkelerin istediği şekilde bölgesel istikrarı desteklemeyen ABD'nin gündeminden bağımsız olarak, bölge ülkelerinin kendi aralarında ortak bir çalışma ortaya koyma yöneliminin artması. ABD'nin bölgede hala en etkili güç olduğunda bir şüphe yok. Ancak bölgesel gündemi şekillendirme gücü son yıllarda yavaş yavaş azalmaktadır. Bu sebeple Gazze krizi, bölge devletlerinin kendi bölgesel çıkarlarını artırmak için daha fazla birlikte çalışmaları zorunluluğuna itecektir.
- İkinci senaryo: Bölge ülkelerinin benzeri olmayan bir taraflılık sergilenen bu krizde, batılı ülkelerin yerine yeni alternatif olması nedeniyle Rusya ve Çin ile olan ilişkilerini güçlendirmeye devam etmesi. Batılı ülkelerin Gazze halkının Arap ülkelere göç etmeleri için yaptıkları baskılar, Arap ülkeleri rahatsız etmiştir. Bu durum, Batının müttefiklerinin iç güvenliğine önem vermediğini, işgalin demografik yapısının sorununu, diğer devletlerin çıkarlarına ilgisiz kalarak çözmeye çalışmaya hazır olduğunu da ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda Batının Gazze'deki insani durum karşısındaki duruşu, Washington'un müttefik olduğu Arap ülkelerinin sorumlularını, Batının bu krizdeki sivillerin hayatlarını sırf Arap oldukları için umursamadığı konusunda ikna ederken; Rusya ve Çin ise Gazze'de ateşkesin sağlanması ve insani yardımların içeriye alınmasına izin verilmesi çağrısını ciddiyle artırmıştır.

Özetle Moskova, İsrail'in Gazze'ye başlattığı savaşı, Batı'nın askeri desteğini Ukrayna'dan işgal güçlerine yönlendirmesi için bir fırsat olarak görüyor. Çin ise bu savaşa İsrail Filistin çatışmasından çok ABD ile rekabet bağlamında değerlendiriyor. Sonuç olarak Çin ve Rusya her ikisi de Gazze savaşı ile birlikte, ABD'nin uluslararası sistemin ve İsrail'in bölge ülkeleri üzerinde zulüm politikasının tarafgir davranması ve başarısızlığını göstererek, kendisinin Güney ülkeleri üzerindeki destekçi ve alternatif bir güç olarak sunmaktadır.